

Tidsskriftoversigt 1981/82

Ved Niels Senius Clausen

Archiv für Sozialgeschichte XXI bd., 1981 bringer en forskningsoversigt af Einhart Lorenz: »Arbejderklasse og Arbejderbevægelse i Norge. En Litteraturberetning« (s.630-656). Det er en grundig gennemgang af omkring 30 nyere norske værker. I *International Review of Social History* vol. XXVI, part 1, 1981 offentliggør Wayne Westergaard-Thorpe som dokumentation: »The Provisional Agenda of the International Syndicalist Congress, London 1913« (s.92-103). Der eksisterer ingen officielle dokumenter fra kongressen, på hvilken den danske »Fagoppositionens Sammenslutning« blev repræsenteret af Albert Jensen fra det svenske SAC. Der er tale om et håndskrevet referat fra englænderen Guy Bowmann. Den internationale syndikalistiske bevægelse er iøvrigt behandlet af Westergaard-Thorpe i et tidligere nummer af IRSH vol. XXIII, 1978.

I *Dansk Udsyn* nr.6, 1981 er aftrykt et foredrag af Bent Jensen: »Sovjetunionen før og efter Stalin« (s.360-377). Om den sovjetrussiske udvikling konkluderer Jensen: »Omkostningerne har været forferdelige, resultaterne mådelige«. Et tilsvarende syn på udviklingen i Danmark kan man finde i den russiske årbog, *Skandinavskij Sbornik*, der udgives af Tartu Statsuniversitetet i Tallin. I vol. XXIII, 1978 skriver L.Ebre: »Den danske arbejderklasses økonomiske situation i 1960'erne og -70'erne« (s.38-45). Forfatteren mener, at klassekampen i Danmark er blevet skærpet i de sidste 25 år. Han mener også, at den økonomiske verdenskrise efter 1973 i første række har ramt de danske lønmodtagere. Som grund angives EF-medlemsskabet, den relativt svage statsmonopolistiske struktur i Danmark samt LO's vilje til at gå på kompromis. I samme tidsskrifts vol. XXV, 1980 findes artiklen »Venstrearbejderbevægelsen i de nordiske lande og Estland i år 1919« (s.118-130) af K.Jaanson. Artiklen behandler bl.a. SAP's, SUP's og FS' kamp mod hvervning af frivillige til de hvide interventionsstyrker mod Sovjetrusland.

I *Politica* 2/1982 skriver Curt Sørensen: »Marxismen som filosofihistorie en diskussion af marxismekritikken udfra et nyere bidrag« (s.125-152). Det »nyere bidrag« er Kolakowsky: »Main Currents of Marxism: Its Rise, Growth and Dissolution I-III«, 1978. Artiklen er en omfattende, ræsonnerende gennemgang af værket, der anklages for at reducere marxismen til ren filosofi og marxismens teoriudvikling til en filosofihistorie »filosofien har sejret over politikken og økonomien. En bevægelse stik imod den, Marx selv foretog«.

Kurasje 29/1981 bringer en oversættelse af Bernhard Blanke: »Socialdemokrati og samfundskrise: hypoteser til en socialvidenskabelig reformismeteorologi« (s.67-91). Med udgangspunkt i forholdene under Weimarrepublikken er det Blankes formål, »at nå frem til en forståelse af de strukturer i kapitalismen, der gør den reformistiske arbejderbevægelse i stand til ikke blot at overleve alle

sine nederlag, men at genopstå styrket og vital» (citat fra Nils Bredsdorffs og Leif Hansens introducerende note). *Kurasje* 30/1982 består også overvejende af oversatte artikler. Omkring et fagforeningstema bringes to tyske bidrag: Christoph Deutschmann: »Fagbevægelsens konservatisme« (s.5-34) og Jürgen Hoffmann: »Den kriseramte fagbevægelse? Problemer forbundet med varetagelse af en solidarisk interessepolitik under den økonomiske krise« (s.35-55). Begge artikler angriber den fagforeningsanalyse, der betragter den nordeuropæiske fagforeningstradition for en givet kapitalistisk nødvendighed. Et mere konkret bud på fagbevægelsens formåen og uformåen findes i *Tryk* (Kolding Højskoles Tidsskrift) 3/1981, der har titlen: »Et nej, en lockout, en konflikt« med undertitlen »-rapport om konflikten på typografområdet i foråret 1981«.

I perioden 1850-1914 var tilgangen af »fremmed arbejdskraft« især til København stigende. Rich. Willerslev har behandlet dette problem i 2 artikler: »Den slesvigske, svenske og russiske indvandring til København 1852-1914« i *Historiske Meddelelser fra København* 1981 (s.84-123) og »Svenske gæstearbejdere i København 1850-1914 i *Fortid og Nutid* bd. XXIX, hft.2, 1981 (s.224-241). Den stærke tilgang af især svenske gæstearbejdere stillede den organiserede arbejderbevægelse i et svært dilemma. På den ene side arbejdede man internationalt og mange af svenskerne var socialister, på den anden side frygtede man, at den store tilgang ville trykke lønnen. Ligeledes brugte arbejdsgiverne ofte at indforskrive svenske arbejdere under større konflikter. Chr. R. Jansen tager dette problem op i artiklen »Københavns befæstning og beskæftigelsen«, *Erhvervshistorisk årbog* 1980 (s.137-147). Her bestod arbejdsstyrken af 8% svenskere, men langt største delen af arbejdsstyrken kom fra provinserne.

Endnu en gruppe indvandrere omtales i Bent Blüdnikows artikel: »Jødiske skræddere i København«, som findes i *Dansk jødisk Historie* 10/1982 s. 46-55.

I *Aarhus Stifts Årbøger* 1980 har Ole Stender-Petersen nogle erindringer fra besættelsestiden: »Frit Ord 1944-1945. Erindringsstræk fra Aarhus under besættelsen« (s.103-113). Samme forfatter har iøvrigt en spændende artikel fra samme periode i *Dansk Udsyn* 1/1982: »Finske modstandsfolk et overset kapitel i Nordens historie« (s.51-58). At der er tale »et overset kapitel« skyldes nok ikke mindst den danske modstandsbevægelses lidt ambivalente forhold til krig i Finland.

De lokalhistoriske årbøger bringer stadig en del stof om arbejderbevægelsen. I *Vejle Amts Årbog* 1980 er en artikel af Axel Petersen: »Arbejderbevægelsens første dage i Fredericia 1865-1885« (s.127-152). Samme by bruges af Jørgen Elklit til undersøgelsen: »Partivalg og mobilisering: Fredericia 1890-1903« i *Fortid og Nutid* bd. XXIX, hft.3, 1982 (s.409-436). Her er dog nærmere tale om et pilotprojekt end om en lokalhistorisk undersøgelse. Elklit behandler bl.a. »Socialdemokratiets gennemslag i byens vælgerkorps i disse år og de faktorer som betingede dette...« og han når bl.a. frem til den hypotese, at der for socialdemokratiets vedkommende var tale om en langt stærkere foran-

kret identifikation mellem parti og klasse end tilfældet var for de andre to partier (Højre og Venstre).

Fra Als og Sundeved hft. 59, 1981, der har undertitlen »Sønderborg mellem to krige 1920-40«, skal nævnes en lille artikel af redaktør Robert Huhle: »Da Dam slog mig i ho'et« (s. 77-79). Det er erindringer fra en arbejdsløshedsdemonstration i 1927 - »demonstrationer var ikke operetteforestillinger«.

Fra Frederiksborg Amt 1981 er en smuk billedbog: »På strejftog i gamle fotografier. En billedkavalkade gennem Frederiksborg Amt i begyndelsen af dette århundrede«, ved Kenno Pedersen. Det er billeder fra alle egnens lokalarkiver og bogen giver et godt indtryk af, hvor rige muligheder historikerne har i disse arkiver - bl.a. findes der mange arbejdspladsbilleder.

Årbogstemaet for 1981: arbejderkultur, kan suppleres med en lang række nye artikler. Det norske *Tidsskrift for Arbeiderbevegelsens Historie* 1/1982 er også et temanummer om dette emne. Det består af en del af hovedindlæggene på en nordisk konference afholdt i Oslo i oktober 1981 med titlen: »Arbeiderbevegelsens kulturarbeid og kulturpolitikk i Norden«. Det danske bidrag er Sv. Aage Andersen: »Forholdet mellem arbejderklassens kultur og arbejderbevægelsens kultur - delkultur, subkultur og modkultur« (s. 33-48).

Tre af de svenske indlæg på samme konference findes aftrykt i *Meddelande från Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek* 22/1982. Samme tidsskrifts nr. 21/1982 koncentrerer sig om den såkaldte barfodsforskning eller 'grav-där-du-står'-bevægelse. Fra dette nummer skal især fremhæves en artikel af Lenart K. Persson: »Stiga vi mot ljuset genom at gräva där vi står?« (s. 2-19). Artiklen diskuterer de nye forskningstilgange og plæderer for et tættere samarbejde mellem faghistorikere og amatører. Den universitære socialhistoriske forskning anklages for at være forvandlet til 'tabellvetenskap'. »Socialhistorikerna har i betyande utsträckning försummat att studera det viktigaste inom socialhistoria - det sociale klimat i vilket deras studieobjekt verkat och därmed de omedelbara relationerna mellan människor«. Stadig i samme tidsskrift, men i nr. 23/1982 findes et referat fra et møde afholdt i Sverige i april i år: »Arbetarrörelsens arkivs forskningsråd presenterar sig med ett seminarium om korporatismen: Organisationernas roll i den parlamentariska demokratin« (s. 32-35). 70 forskere fra Norden var samlet til dette første seminar arrangeret af 'Arbetarrörelsens Arkivs Forskningsråd'. I de kommende år vil vi nok høre mere til dette nye svenske 'organ', der har som formål at stimulere til forskning omkring arbejderbevægelsen indenfor disciplinerne: historie, statsvidenskab, sociologi og litteraturvidenskab. Udover at arrangere konferencer og seminarer håber man at kunne igangsætte forskning bl.a. gennem uddeling af stipendier.

Nordnytt 13/1982 har temaet: Kultur och klass. Hovedartiklen er Mats Lindqvist og Magnus Wikdahl: »Kultur och klass. En diskussion kring teori och metod i studiet av klassspecifika kulturmönster« (s. 5-32). Artiklen ser muligheder i en kombination af marxistiske og etnologiske forskningstraditioner. Et dansk bidrag er en lokalundersøgelse af Jørgen Selmer: »Arbejdere,

næringsdrivende og landligere i Vedbæk - trelivsformer?» (s. 81-96). Selmer forsøger - lidt vaklende - at gøre rede for, hvad der var bestemmende for forskelle og ligheder i livsform hos de forskellige grupper. Stefan Bohman: »Arbetarna, borgarna och musiken« (s. 97-108) mener, at den socialdemokratiske arbejderbevægelse mere havde som mål at lære arbejderne den borgerlige musikopfattelse end at skabe en ny arbejdermusik. Den egentlige arbejdermusik, påstår forfatteren, findes i 'den spontane vise'. Peter Ludvigsen: »Traditionskulturens transformeringer, folkekulturens disciplinering og arbejderkulturens forarmelse« (s. 109-117) følger de udviklingstendenser, der, efter forfatterens mening, har ført til en stærk og selvbevidst bondekultur overfor en svag og underordnet arbejderkultur.

Kultur og Klasse 42/1982 er et temanummer om »arbejderlitteratur i Skandinavien«. Ib Bondebjerg og Anker Gemzøe skriver i indledningen: »Arbejderlitteratur, proletarisk litteratur, socialistisk litteratur« bl.a.: »Dette nummer af *Kultur og Klasse* er i al beskedenhed et bidrag til at fastholde den historiske hukommelse og fragte den gennem en krisetid, som rummer tendenser til tilbagetrækning i mindre klassebestemte æstetiske positioner«.

I *Bidrag* 13-14/1981 med temaet: »Sport og fascination« er en af artiklerne en oversættelse af en John Clarke-artikel fra bogen *Football Hooliganism* (1978): »Fodbold og arbejderklassefans: Tradition og forandring« (s. 156-180).

Nordisk Tidsskrift för Vetenskap, konst och Industri hft. 2, 1982 bringer en artikel af den amerikanske historiker Richard Cornell: »Socialdemokratiet som kulturbevægelse. K.K. Steincke og begrebet personlig kultur« (s. 54-65). Artiklen er en lobhudning af Steincke og hans livssyn, der var »åbent og udogmatisk og var baseret på skepsis, nysgerrighed, valgfrihed og stræben efter sandheden...«. Han var ifølge artiklens forfatter »omgivet af en fjendtlig stemt skare af kritikere - religiøse, materialistiske, marxistiske, humanistiske, begavede og dannede« - det må ikke have været let.

Claus Larsen skriver i *Ny Politik* 15/1982 under overskriften: »Fortsat kold krig eller fredelig sameksistens«. Det er egentlig en anmeldelse af SFAH's bog: 'Fremad og aldrig glemme', men artiklen benyttes til række forskningspolitiske betragtninger, der munder ud i ønsket om, at arbejderbevægelsens egne folk i højere grad vil modtage den politiske og videnskabelige kritik med åbenhed og tillid, ligesom forskerne (bl.a. i SFAH) opfodres til at gøre deres til, at en meningsfuld dialog kommer igang.

I tre numre af *Ny Politik* - 6, 7 og 9/1982 skriver J. Worsaa Rasmussen artiklen »Kirken og arbejderklassen«. I de tre artikler behandles forholdet mellem kirke og stat og mellem kirke og arbejderklasse i Danmark. Det sker ud fra programmer, kongresudtalelser og citater fra ledende socialdemokrater. Lindhards bog »Stat og kirke« får særlig på hattepulden p.g.a. sin tendensiøse behandling af arbejderbevægelsen.

Nyt fra Arbejdsdirektoratet 5/1982 er et temanummer i anledning af 75-året for Loven om statsanerkendte arbejdsløshedskasser af 1907. Det er en række mindre artikler med historiske tilbageblik.

Afsluttet september 1982.

Det beklages, hvis artikler, der burde være med i denne oversigt, mangler. Læserne opfordres derfor til at indsende oplysninger eller endnu bedre særtryk eller kopier, der burde omtales. De kan sendes til SFAH, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, Rejsbygade 1, 1759 Kbh. V. Opfordringen gælder også ældre artikler, der burde have været omtalt i de tidligere årgange.